P9_TA(2021)0052

Sigurnost nuklearne elektrane u Ostrovecu (Bjelarus)

Rezolucija Europskog parlamenta od 11. veljače 2021. o sigurnosti nuklearne elektrane u Ostrovecu (Bjelarus) (2021/2511(RSP))

(2021/C 465/11)

Europski parlament,

— uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća od 10. i 11. prosinca 2020.,

— uzimajući u obzir pitanje upućeno Komisiji o sigurnosti nuklearne elektrane u Ostrovecu (Bjelarus) (O-000004/2021 – B9-0003/2021),

— uzimajući u obzir članak 136. stavak 5. i članak 132. stavak 2. Poslovnika,

— uzimajući u obzir Prijedlog rezolucije Odbora za industriju, istraživanje i energetiku,

A. budući da je nuklearna sigurnost ključni prioritet Europske unije i unutar i izvan njezinih vanjskih granica;

B. budući da Skupina europskih regulatora za nuklearnu sigurnost (ENSREG) objedinjuje opsežno stručno znanje stečeno stručnim pregledom nuklearnih elektrana u EU-u i izvan njega;

C. budući da je tim ENSREG-a za stručni pregled posjetio Bjelarus i nuklearnu elektranu Ostrovec u ožujku 2018., nakon potrebnih pripremnih aktivnosti, uključujući primitak odgovora na pisana pitanja tima za stručni pregled, te je u srpnju 2018. objavio svoje završno izvješće;

D. budući da je ENSREG pozvao bjeloruske vlasti da izrade nacionalni akcijski plan kako bi se osigurala pravodobna provedba svih preporuka za poboljšanje sigurnosti utvrđenih u izvješću o stručnom pregledu, podložno budućem neovisnom preispitivanju kao što je slučaj sa svim zemljama EU-a i trećim zemljama koje sudjeluju u postupku testiranja otpornosti na stres;

E. budući da je Bjelarus u kolovozu 2019. objavio svoj nacionalni akcijski plan, ali je pristao na daljnji stručni pregled ENSREG-a tek u lipnju 2020., nakon opetovanih zahtjeva i znatnog pritiska EU-a na visokoj razini;

F. budući da je postupak nastavka stručnog pregleda u tijeku i da će ENSREG u narednim mjesecima dovršiti i objaviti svoje zaključke o sigurnosti elektrane, a cilj mu je da se preliminarno izvješće objavi na plenarnoj sjednici ENSREG-a i dostavi Bjelarusu prije početka komercijalne upotrebe elektrane, koju bjeloruske vlasti planiraju za ožujak 2021.;

G. budući da je elektrana 3. studenog 2020. počela proizvoditi električnu energiju unatoč brojnim sigurnosnim problemima i bez dokaza o stupnju provedbe preporuka na temelju stručnog pregleda EU-a iz 2018. i Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA);

H. budući da je fizičko pokretanje elektrane provedeno bez dozvole za rad, s obzirom na to da je postupak izdavanja dozvola izmijenjen u srpnju 2020.;

I. budući da je trgovanje električnom energijom između Bjelarusa i EU-a prekinuto 3. studenog 2020., kada je elektrana Ostrovec priključena na električnu mrežu, nakon zajedničke odluke baltičkih država iz kolovoza 2020. o prekidu komercijalne razmjene električne energije s Bjelarusom nakon što postrojenje Ostrovec počne proizvoditi električnu energiju;

1. izražava zabrinutost zbog lokacije nuklearne elektrane Ostrovec na udaljenosti od 50 km od Vilniusa (Litva) i u neposrednoj blizini drugih država EU-a kao što su Poljska, Latvija i Estonija;

2. žali zbog činjenice što se projekt provodi unatoč prosvjedima bjeloruskih građana i što se članovi bjeloruskih nevladinih organizacija koji nastoje podići razinu osviještenosti o izgradnji elektrane u Ostrovecu proganjaju i nezakonito uhićuju;

3. sa zabrinutošću konstatira da se postrojenje provodi kao geopolitički projekt Bjelarusa i Rusije te da su njegova izgradnja i budući rad izvor moguće prijetnje Europskoj uniji i njezinim državama članicama u pogledu sigurnosti, zdravlja i zaštite okoliša;

4. i dalje je zabrinut zbog žurnog puštanja u rad nuklearne elektrane koja nije u skladu s najvišim međunarodnim standardima u području zaštite okoliša i nuklearne sigurnosti, među ostalim i s preporukama IAEA-e;

5. žali zbog stalnog nedostatka transparentnosti i službenih informacija o hitnom gašenju reaktora i kvaru opreme u više navrata tijekom faze puštanja elektrane u pogon 2020., uključujući kvar na četiri naponska transformatora i neispravnost rashladnih sustava, dok je tijekom faze izgradnje postrojenja došlo do osam incidenata za koje se zna, uključujući dva incidenta povezana s tlačnom posudom reaktora;

6. napominje da su stručnim pregledom provedenim od strane EU-a 2018. otkriveni brojni nedostaci i da je dosad navodno proveden samo ograničen broj njegovih preporuka, te stručnjaci EU-a trebaju provjeriti provedbu;

7. napominje da broj i učestalost sigurnosnih incidenata izazivaju veliku zabrinutost u vezi s lošim osiguranjem i kontrolom kvalitete u fazama projektiranja, proizvodnje i sastavljanja postrojenja te s njegovom niskom operativnom sigurnošću, što treba riješiti na odgovarajući način u okviru stručnog pregleda EU-a;

8. potiče Bjelarus da bez odgode osigura potpuno poštovanje međunarodnih standarda nuklearne i ekološke sigurnosti te transparentnu, uključivu i konstruktivnu suradnju s međunarodnim tijelima; poziva Bjelarus da prekine selektivnu primjenu standarda IAEA-e i preporuka na temelju stručnog pregleda;

9. napominje da se standardima nuklearne sigurnosti mora dati najveći prioritet ne samo tijekom planiranja i izgradnje već i tijekom rada nuklearne elektrane te da ih mora stalno nadzirati neovisni regulator;

10. zabrinut je zbog toga što je sadašnje regulatorno tijelo u Bjelarusu (Gosatomnadzor – Odjel za nuklearnu sigurnost i sigurnost zračenja Ministarstva za izvanredna stanja) pod stalnim političkim pritiskom te je nedovoljno neovisno u pogledu i forme i sadržaja; ističe stoga da je transparentan i pažljiv stručni pregled također ključan tijekom operativne faze postrojenja;

11. prima na znanje odluku stranaka Konvencije Gospodarske komisije UN-a za Europu (UNECE) o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica (Konvencija iz Espooa) od 11. prosinca 2020. o usklađenosti Bjelarusa s obvezama iz Konvencije u pogledu bjeloruske nuklearne elektrane u Ostrovecu te potiče Bjelarus da osigura potpunu provedbu Konvencije iz Espooa;

12. naglašava potrebu za izgradnjom i održavanjem sustava ranog upozoravanja za mjerenje zračenja u zemljama EU-a koje se nalaze u blizini pogona;

13. potiče bjeloruske vlasti da u potpunosti surađuju sa ENSREG-om u postupku testiranja otpornosti na stres, uključujući formalnu reviziju i hitnu provedbu nacionalnog akcijskog plana Bjelarusa;

14. žali zbog toga što je misija stručnog pregleda ENSREG-a u pogonu Ostrovec, koja je prvotno bila planirana za prosinac 2020., morala biti otkazana zbog organizacijskih razloga na strani domaćina, kao i zbog pandemije bolesti COVID-19;

15. pozdravlja prvu fazu trenutačnog stručnog pregleda EU-a koji se sastoji od terenskog posjeta početkom veljače 2021.; naglašava važnost pravovremenog dovršetka postupka stručnog pregleda i objave njegovih rezultata, a barem preliminarno izvješće trebalo bi dostaviti Bjelarusu već prije ožujka 2021., kad bjeloruske vlasti planiraju početak komercijalne upotrebe pogona; napominje da su sva sigurnosna pitanja jednako važna i da se moraju riješiti prije početka komercijalne upotrebe pogona;

16. duboko žali zbog žurnog početka komercijalne upotrebe elektrane u ožujku 2021. i naglašava da se sve sigurnosne preporuke ENSREG-a moraju provesti prije nego što nuklearna elektrana počne s komercijalnim radom; potiče Komisiju da blisko surađuje s bjeloruskim vlastima kako bi se obustavio postupak puštanja u rad dok se sve preporuke EU-a o testiranju otpornosti na stres u potpunosti ne provedu i dok se ne uvedu sva potrebna poboljšanja sigurnosti te dok se bjelorusko društvo i susjedne zemlje propisno ne obavijeste o poduzetim mjerama;

17. potiče Komisiju i ENSREG da nastave s transparentnim i pažljivim stručnim pregledom pogona, da ustraju na trenutačnoj provedbi svih preporuka i osiguraju učinkovito praćenje postupka provedbe, među ostalim redovite posjete tima za stručni pregled lokaciji Ostrovec, uključujući tijekom rada objekta; u tom pogledu naglašava važnost učinkovite suradnje s IAEA-om;

18. napominje da je, unatoč zajedničkom dogovoru baltičkih zemalja da se prekine komercijalna razmjena električne energije s Bjelarusom, još uvijek moguće da električna energija iz Bjelarusa uđe na tržište EU-a preko ruske mreže;

19. podsjeća na zaključke Europskog vijeća od 10. i 11. prosinca 2020. i podržava napore da se istraže moguće mjere za sprečavanje komercijalnog uvoza električne energije iz nuklearnih postrojenja trećih zemalja koja ne zadovoljavaju razine sigurnosti koje je priznao EU, uključujući nuklearnu elektranu u Ostrovecu;

20. poziva Komisiju da ocijeni i predloži mjere za obustavu trgovine električnom energijom s Bjelarusom na način koji je u skladu s obvezama iz međunarodnog trgovinskog, energetskog i nuklearnog prava kako bi se osiguralo da električna energija proizvedena u postrojenju Ostrovec ne uđe na energetsko tržište EU-a dok su Estonija, Latvija i Litva još uvijek povezane s mrežom BRELL;

21. naglašava stratešku važnost ubrzanja sinkronizacije baltičke elektroenergetske mreže s kontinentalnom europskom mrežom i naglašava da budući rad nuklearne elektrane Ostrovec ni na koji način ne bi smio ometati desinkronizaciju Estonije, Latvije i Litve iz mreže BRELL te da bi Europska unija trebala nastaviti s integracijom triju baltičkih država u elektroenergetsku mrežu EU-a;

22. izražava punu solidarnost s bjeloruskim građanima i građanima zemalja EU-a na koje se izgradnja i rad postrojenja Ostrovec izravno odnosi te poziva na daljnje sudjelovanje EU-a i njegovih institucija na visokoj razini u tom pitanju od krajnje europske važnosti;

23. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi Komisiji, Vijeću te vladama i parlamentima država članica.